

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԳԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆՔ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՅՈՒՄ 1877 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ ԺԵ.

25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1877

ԿՈՍՏԱՆՆՎՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՄԻՔԱՇԷԼԵԱՆ

1877

ՄԱՅՐ ԴԻՒԱՆ

Ստեփան Արարիկեան	Վաչագա	Ա.	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Նաբեան Յովհաննէս	Կֆէնտի	Բ.	»
Տիգրան Կառաֆեան	Կֆէնտի	Գ.	»
Համբարձում Ս. Ալաճաճեան	»	Ա.	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Մկրտիչ Մեփրեան	»	Բ.	»
Տէրպեկոյ Ատալի	»	Գ.	»

ՋԵՌՆՀԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Խորեն Արքեպիսկոպոս Նար-պէյ	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Տ. Եղիշի վարդապետ	
Յարութիւն Մէրեճ-Գուրի	Կֆէնտի

ԴԱՍՏԻՍՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Յովհաննէս Նաբեան	Կֆէնտի	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Խաչատուր Մխարբեան	»	
Գեորգ Արտաշէս	»	

ԿԱԼՈՒԱՅՈՑ ԴԻՒԱՆ

Բարսեղ Հարսեան	Կֆէնտի	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Յովհաննէս Աղաւորեան	»	
Ստեփան Փափաղեան	»	

ՅԱՐԱՅԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Մկրտիչ Մամիկոնեան	Կֆէնտի	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Մատթէոս Ալիքոսեան	»	
Նիկողոս Ալաճաճեան	»	

ՀԱՍՏԻՍՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Սենեքերիմ Մանուկեան	Կֆէնտի	
Ալիքոսեան Խորասանեան	»	
Ստեփան Պէյլիճեան	»	

ԻՐԱՆԱՍՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Մատթէոս Եղիսկոպոս Կաթիկեան	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Աւերաան Պէլիբեան	Կֆէնտի
Քրիստոստուր Ղազարեան	»

ՆԱՍԱՋԵՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Գեորգ Սիմոնեան	Կֆէնտի	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Տիգրան Կառաֆեան	»	
Օղակն Խոճասարեան	»	

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆ

Կորսուկա Խիլիճեան	Կֆէնտի	ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Պօղոս Պառնասեան	»	
Ստեփան Յիլիճեան	»	

ԲԱՅՈՒՄ 1877 ԱՄՐՄ

ՆԻՍՏ ԺԵ.

25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1877

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ԱՄԵՆ. Տ. ՆԵՐՍԷՍ Ս. ԳԱՏՐԻԱՐԻ ՀԱՅՐ
ԱՏԵՆԱԳԵՏ. — ՆՈՒՐԵԱՆ ԷՃԷՆՏԻ (Բ. Ստեփանյան)

ԱՐԳԱՅԻՆ ԵՐԵՅՈՒԹԱՆ

ԵՐԵՅՈՒԹԱՆ ԵՐԵՅՈՒԹԱՆ

ԵՆԵՂԵՏԱԿԱՆ

1. Խորեն Արքեպիսկոպոս Նար Պէյ
2. Կորսուկա Կաթիկեան Սեփրեան
3. Մատթէոս Կաթիկեան
4. Ամբաստան Վ. Ռաբիճեան
5. Գարեգին Թաթարեան
6. Եղիշի Ազաճեան
7. Խորեն Կիւրճեան
8. Հայրենի Ղազարեան
9. Յովհաննէս Փափաղեան
10. Ներսէս Արարեան
11. Պօղոս Խոչատեան
12. Արքեպիսկոպոս Մամիկոնեան
13. Գեորգ Արարեան
14. Գեորգ Արարեան
15. Խորեն Փիլիպեան
16. Յարութիւն Սեփրեան
17. Յովհաննէս Միլեան
18. Ստեփան Ստեփանեան
19. Սահակ Տ. Սարգսեան
- 20.

ԵՐԵՅՈՒԹԱՆ

(Ս. Վիճակ)

Գաւազապետ, Կիւտիկ վաչագա

Գաւազապետի դուրս

21. Գեորգ Պէլիբեան

- Բ. Բաղդատի թիւն առաջին
- Բ. 2 Բաղդատի թիւն երկրորդ
- Բ. Գ Բաղդատի թիւն րանտար պատանա

22. Գեորգ Ստեփանեան
23. Խորեն Մանուկեան
24. Կորսուկա Ազաթեան
25. Համբարձում Մաղպուտեան
26. Միսաք Գառնաճեան
27. Յովհաննէս Պառնասեան
28. Ն. Մկրտչեան Տորթոք
29. Պօղոս Պառնասեան
30. Սարգիս Ազաթեան
31. Սահակ Աղբոս
32. Սենեքերիմ Մանուկեան
33. Փէլիպեան Տորթոք
34. Բարսեղ Քրիստոստուրեան
35. Յովհաննէս Յիլիճեան
36. Ատալի Տէրպեկոյ
27. Գեորգ Արարեան (Բ. Վիճակ)
- Պէլիբեան
38. Ազաթեան Կիւտիկեան
39. Ալիքոսեան Խորասանեան
40. Բարսեղ Հարսեան
- Էլիկիպետ
41. Զարեհ Քիւրճեան
42. Մկրտիչ Քրիստոստուրեան
43. Պօղոս Ժամակոչեան
44. Սեպուհ Մաղապետեան
- Խոչատուր Ս. Խաչ
45. Թադէոս Պիլեան
46. Ստեփան Յիլիճեան
47. Գեորգիլ Գառնեան
48. Ստեփան Արարեան

- Բ. 2 Խոչատուր Ս. Կորսուկա
- Բ. Գ 49. Միլեան Պառնասեան
50. Պօղոս Թորթոքեան
51. Նիկողոս Ալաճաճեան
52. Տորթոք Փափաղեան
- (Գ. Վիճակ)
- Բերա և
- Գաւազ վաչագա
53. Արիկ Ռեճեան
- Բ. Գ 54. Գեորգ Սիլիբեան
- Բ. Գ 55. Մարտիրոս Յ. Տիլեան
56. Մկրտիչ Մամիկոնեան
57. Նշան Քաղաղեան
58. Ստեփան Խոչատուրեան
- Բ. Գ 59. Տեղեմար Մ. Լաթիբեան
60. Խիսա Չալեան
61. Յարութիւն Նորաստեղծեան
62. Գեորգ Մարտիրոսեան
- Միլեան
63. Կորսուկա Պ. Պիլեան
- Բ. Գ 64. Յակոբ Կոստանդեան
- Բ. Գ 65. Յակոբ Պ. Նորաստեղծեան
66. Տիլեան Երաստեան
- 67.
- Պէլիբեան և Գաւազիս
- Բ. Գ 68. Յ. Մէրեճ-Գուրի
- (Գ. Վիճակ)
- Գաւազապետ և Խոչատուր
69. Յովհաննէս Կոստեան
- Բ. Գ 70. Ստեփան Պիլիճեան

Գտորդիչ	ԳԱՆԱՌԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒՍԱՆՔ	Մաս
71. Կարապետ Կապուչյան	Կարին	121. Ստեփան Պ. Պ. Փարսադեանց
72. Մկրտիչ Մուրադյան	101.	Տիվրիկ
Կարապետյան	Քեօքանիկ	122. Նշան Գարապետյան
73. Յակոբ Եղիշյան	102. Մ. Փարսադեան Տորթոբ	Զյրյուն և Մարտի
Եղիշյան	Աղբյուրապետ	123.
74. Օգոստ Խաչատրյան	103. Ռուբեն Կրամարյան	Տրապիզոն
Թովմատյան	Նիկոկոպոլիս	124. Տիգրան Տ. Ներսիսյան
75. Յովհաննիս Մարգարյան	104. Կարապետ Ս. Խաչատրյան	Պարտաւ
Կոնստանտին	Ալեք	125. Մեղրի Խաչատրյան
76. Գրիգոր Յ. Մելիքյան	105. Պետրոս Մարտիրոսյան	Տիգրանակերտ
Գրիգոր Նիկոսյան	Զարանդապ	126. Մելքան Զարանդապ
77. Աստուխ Կարապետյան	106.	Վան
Հասար և Պարսի գիտ	Արարիկ	127. Սիմոն Մարտիրոսյան
78. Յովհաննիս Նուրյան	107. Կարապետ Խաչատրյան	Աղբյուր
Նոր գիտ և Սրէնիս	Բաղնիշ	128.
79. Ղազար Հովհաննիս	108.	Հալեպ և Ալեքսանդր
Պարտաւ	Պարտաւ	129.
80. Մկրտիչ Գ. Կոստան	109. Քրիստոսոստր Ղազարյան	Սեբաստիա
81. Յովհաննիս Կրամարյան	Եղիշյան	130. Մկրտիչ Յ. Մելիքյան
82. Թադևոս Թեմազյան	110.	Պարտաւ
Քարապետյան	Ամասիա	131.
83. Յարութիւն Զեմբրեան	111. Համբարձում Ալեքսանդրյան	Կարս
84. Յարութիւն Գ. Տառնան	Բաղնիշ	132. Աբրահամ Յ. Արապեան
(Ե. Վ. Խաչատրյան)	Եղիշյան	Զեմբրեան
Ստեփան	113. Յակոբ Խաչատրյան	Գարապետ
85. Ալեքսան Պարտաւ	Մանգրիկ	134.
86. Ալեքսան Քաչատրյան	114.	Արտաշատ
87. Եղիշյան Մելիքյան	Հաճըն	135.
88. Մանաս Տառնան	Եղիշյան և Բարսեղ	Արարիկ
89. Յակոբ Քաչատրյան	115.	Իզմիր
90. Յակոբ Ամասիան	116.	Եղիշյան
91. Նազարեթ Կապուչյան	Թեմազյան	136. Մատթէոս Ալեքսանդրյան
92. Յարութիւն Թեմազյան	117. Տիգրան Գ. Սրեմբեան	Եօզրատ
93. Յակոբ Արապեան	Կարապետ	137. Լուսինե Պարտաւ
94.	118. Գրիգոր Գրեմբեան	Մարտիրոս
Խաչատրյան	Խաչատրյան	138. Գրիգոր Վարդանան
95. Աստուխ Ալեքսան Տիգրեան	119.	Իզմիր
96. Ստեփան Պ. Մարտիրոսյան	120. Յովհաննիս Կարապետյան	139. Պարտաւ
97. Ռուբեն Պարտաւ	Պարտաւ	Եղիշյան
98. Սիմոն Մարտիրոսյան	120.	140.
99. Սարգիս Արապեան	120. Յովհաննիս Յովհաննիսյան	
100.		

ՕՐԱԿԱՐԳ

Յ. Հարսիկիս Կարապետյան Սեբաստիա :

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ժամն 8 ին տաւանը բացուեցաւ ի ներպարտեան 75 երեսօխտանայ, որոց վերջին թիւն յանդեցաւ 91 ի :

Քեղուկերտի ժ. և ժ. Կարս

Ատենապետ Էֆէնտիս՝ նախընթաց նախընթաց ժ. և ժ. Կարս. նախընթաց ատենապետի մաս մ'ունի. երբ Պարտաւեան Էֆէնտիս յայտնեց թէ Պարտաւարտանի պարագանն ըլլալն ինձմէ լամ ըլլայ, ես պատասխանեցի թէ այդպիսի բան մ'ըսելու չեմ յիշեր երբէք :

ՔԱՔԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — Ժ. Կարս ատենապետ

նազարտեան մէջ վեհ. Կարսի ներկայութեամբ համար պատրաստուած տաճկերէն ուղերձին սրբազրեալ օրինակը դրուած է, ինչպէս անոր տակի դիտողութիւնները կը ցուցնեն, օրինակի համար մեծիսի ուսումի բառերուն տեղ մեծիսի մէջուսան բառերը փոխանակ ետքն զըրուելու առաջուրնէ դրուած են, և քուէարիւթ թեմէն ետե վերի օրինակին պէս ընդունուեցաւ ըսուած է : Ըսել կուզեմ թէ այնտեղ էր նախ առաջարկեալ ծրագիրը դրուէր և յետոյ սրբազրեալ օրինակը քուէարիւթեան պահուն :

ՍՐԵԱՋԱՆ ՆԱԽԱԳԱՋ. — 223 երեսի Ա. էջին մէջ իմ խօսքս թերի մաս մ'ունի. երբ Պարտաւեան Էֆէնտիս յայտնեց թէ Պարտաւարտանի պարագանն ըլլալն ինձմէ լամ ըլլայ, ես պատասխանեցի թէ այդպիսի բան մ'ըսելու չեմ յիշեր երբէք :

ՔԱՔԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅ. — 223 երեսի Բ. էջին մէջ Պարտաւեան Էֆէնտիս նկատմամբ խօսած ժամանակս՝ երբ օրինաւոր կերպիւ բողոքողիւ

մը ներկայացուի հոս, այն ատեն ժողովս կ'յղէ ըսի, բայց չըսի թէ իր մէջ նկատողութեան կառնու. այդ աւերդդ է:

Սոյն զխտողութիւններէն ետե, Ժ. նստի ատենագրութիւնը քուէի դրուելով, առաջարկուած սրբադրութեամբ հանդերձ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆՅԱԻ Ժողովէն:

Ատենապետ Էֆէնտին հրատարակեալ երեսօն-խոսքներն Ժ.Ա. նստի ատենագրութեան վրայ զխտողութիւններն ընկելու:

Տ. ՄԱՏԹԵՈՍ ԵՊՍ. — 240 երեսի Ա. էջին մէջ՝ խօսքս թերի մաս մ'ունի. մինչև իսկ անցեալ նստին՝ ուր ես ներկայ չէի, խօսքը ոչ իսկ ըլլայ՝ մինչև իսկ անցեալ նստին՝ ուր այս խընդիրն երեսն երաժ պահուան ես ներկայ չէի:

ՔԱՐԱՔԱՏ Ն. ԷՑ. — Ժ.Ա. նստին մէջ ներկայացուցածս Տիւրքի վերաբերեալ խնդրոց համար 15 որ սոյնմաստամ առաջարկած ատենս, լուս կը յիշեմ որ Պատիպեան Էֆէնտի ամիս մը և Քաթամանեան Էֆէնտի երկուս ա միտ սոյնմաստամ առաջարկեցին: Ասոնք չեն յիշուած ատենագրութեան մէջ:

ԱՏԵՆԱԳՊԻՐ ԷՑ. — Իսկ վերջուպէս որոշուեցաւ որքէ կարելի եղածին չափ փութով:

Դիտողութիւնը սպտուելով, Ժ.Ա. նստի ատենագրութիւնն ալ քուէի դրուեցաւ, և առաջարկեալ սրբադրութեամբ հանդերձ ԸՆԴՈՒՆՅԱԻ Ժողովէն:

2.

Քացակայութիւն

Յետագայ երեսօնխոսքներն օրինական սրտառաւ բացակայ նշանակուեցան ներկայութեան տուժարին մէջ:

Իսկ նստեան Մեղքոն էֆ. Յանգիրեան Ստեփանն անձնական տկարութեան պատճառաւ:

Պաշտօնական Լորտիէթ էֆ. ճանապարհորդութեան պատճառաւ:

Յ.

Տեղեկագիր Քաղ. Ժողովոյ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Վարչութեան կողմէ քանի մը կարեւոր դրութիւններ հաղորդուած են Քիւանին, որոց մէկն է նոյն իսկ պիւսակի խընդիրը: Կը յիշե՞ք՝ որ ասիէ տաժ ժողովս պիւսակին պաշտօնէից թոշակին վերաբերեալ մտաբանեալ արեւմտեան 183 հաղորդը յիշե՞ք աւելի ծախք չընելու որոշմամբ յանձնարարութիւն ըրաւ Վարչութեան, որ ըստ այնմ ամասկանաց բաշխուածը կատարէ պաշտօնէութեանց վրայ: Վարչութիւնն ալ իրեն յանձնուած սոյն պաշտօնը կատարելով, արդիւնքը կը տեղեկագրէ և կը ցուցնէ թէ ինչ կերպով վարուած է միանգամայն տարեկան 13 հաղորդը վարկ մը կը խնդրէ: Եթէ ժողովը կուզէ, կարգանք այս տեղեկագիրը և պէտք եղած որոշումն ընելէ ետե անցնինք ուրիշ կարեւոր խնդիրներու:

ՉԱՅՆԵՐ. — Կարծենք տակէ աւելի ստիպողական խնդիրներ սենինք այսօր. կուսարկենք որ այդ տեղեկագիրն ատենագրութեան մէջ անցնի յառաջիկային նկատողութեան առնուելու համար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Կընդունի՞ք որ այս տեղեկագիրն Օրակարգն անցնի:

Տ. ՄԱՏԹԵՈՍ ԵՊՍ. — Պիւսակի խնդիրն արդէն Օրակարգին մէջ է, և առաջնութիւն ստացած. կը մնայ Վարչութեան տեղեկագիրն ատենագրութեան մէջ անցունել սերտելու և յառաջիկային նկատողութեան առնելու համար:

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Վարչութենէ եկած տեղեկագիրը նախ ըստ կանոնի Համարա-

կալութեան դիւանին պէտք է յղուի, և անոր տեղեկագրովը հոս դայ վիճարանութեան դրուելու համար:

ՄԱՏԱՌԵՏԵԱՆ Ս. ԷՑ. — Էստաճարկեմ որ նախ կարգացուի տեղեկագիրը, հասկնալու համար թէ նախաքննութեան յղելու պէտք կայ:

Ուրիշ զխտողութիւնն ընող չըլլալով, ան միջապէս կարգացուեցաւ Վարչութեան տեղեկագիրն, որ է:

Վսեմ, Ատենապետ էֆ. Աղգ. Ժողովոյ

Աղգային Վարչութեան Քաղ. Ժողովոյ Մայր դիւանից կողմէ անցեալ սեպտ. 26 թուականու ուղղեալ պաշտօնագիրն ստանալով տեղեկացաւ որ Աղգ. Ժողովին իւր Ժ. նիստին մէջ կեդր. անտուկի պիւսակին նկատողութեան առնելով և անոր ծախուց կողմի պաշտօնէից թոշակին վերաբերեալ մասին վիճարանութիւնն աւարտելով, յետ քուէարկութեան որոշած է պաշտօնէից թոշակին համար տարեկան 183 հաղար զը սահմանել անցուկ դրամ, և Վարչութեան յանձնած է որ ըստ սահմանադրութեան դիւանատան բաժանմունքին և ամսականաց բաշխման գործողութիւնը կատարէ պաշտօնէութեանց վրայ և տեղեկագրէ Աղգ. Ժողովին:

Սոյն որոշման համաձայն Քաղ. Ժողովս Պատրիարքարանի պաշտօնէից համար սահմանեալ տարեկան 183 հաղար զը անցուկ դրամի բաշխումը կատարեց, ներկայ պաշտօնեաներէն ոչ զը արձակելով, 500 զը մար ամսական ունեցողներէն ոչ ինչ չղեղելով և միայն 500 զը էն վեր ամսական առնողներէն աստիճանաբար զեղելով, և միանգամայն դիւանատան բաժանմունքը կարելի եղածին չափ

ըստ Սահմանադրութեան կարգադրեց, ինչպէս կը տեսնուի ներկակեալ ցանկէն:

Գիտել արժան է որ Քաղ. Ժողովոյս ներկայացուցած ամսաթոշակաց բաշխման ցանկին մէջ ամսականաց դուանին 16380 զը կը յանդի, որոյ տարեկանը կընէ 196360 զը անցուկ դրամ, այսինքն Աղգ. Ժողովոյ սահմանած դուանըն 13560 զը աւելի:

Սոյն փոքրիկ աւելագրութիւնն ընել անհրաժեշտապէս հարկ եղաւ Պատրիարքարանի գործոց ներդաշնակութիւնը պահպանելու համար, և Քաղ. Ժողովս աներկբայ է որ պատկասուելի ժողովու ալ ընդունելութեան արժանի պիտի համարի:

Այս առթիւ Քաղ. Ժողովս հարկ կը գատի նաև յայտ առնել թէ Պատրիարքարանի պաշտօնեաց խմբովին Վարչութեան դիմելով և յայտնելով որ մինչդեռ ժամանակն արդէն ապրուստի նիւթերուն գինն եռապատկելով շատնոց իրենց ամսականները զեղչած և զիրենք տառապանաց մասնած էր, այս վերջին զեղչն որ կրկնակի եղանակաւ մը կատարուած կը համարին, այսինքն զեղչ մը ամսականաց դուաններուն քանակութեան վրայ և ուրիշ զեղչ մ'ալ վճարուած դրամին գնոյն փոփոխութեամբ կատարուելով, իրենց վիճակը բոլորովին վատթարացնելու պատճառ պիտի լինի, կը խնդրեն որ գոնէ բաւ համարուի ինչ շահ որ կը գոյանայ թոշակաց քանակութեան վրայ եղած զեղչէն, և գէթ զեղչուած ամսականները վճարուին հարիւր զը թղթադրամով, ինչպէս որ կեդր. անտուկին հասոյթները կը գանձուին և ինչպէս որ կը վճարուէին ասիէ յառաջ նաև իրենց թոշակները: — Քաղ. Ժողովս

Թէ և պաշտօնէից սոյն խնդիրն իրաւացի կը համարի և այս կերպիւ անսնց անտանելի նեղ վիճակին փոքր ի շատէ գարման մը ընծայել ժամանակիս պարագաներուն նըկտամանի կարևոր կը դատի. սակայն որովհետև պատկառելի ժողովոյդ նախկին որոշման առջև իւր ձեռնհասութենէն վեր էր այս մասին տնօրինութիւն մ'ընել, ուստի հարկ համարեց պատկառելի ժողովոյդ որոշումն ու հաճութիւնը խնդրել այս մասին և սպասել ժողովոյդ հրահանգին՝ ըստ այնմ պէտք եղած դործադրութիւնն ընելու համար :

Մնամք յարգանք,

Ի դիմաց Քաղ. Ժողովոյ Ազգ. Վարչութ.

Ատենադպիր

Ատենապետ

Մ. Արքայան

Ս. Մ. Քոյրեան

25 նոյեմ. 1877

Գ Ի Ի Ա Ն Ա Տ Ո Ի Ն

ԲԱՃԱՆՆԱԼ ԲՈՏ ԱՆՎՄԱՆԱԲՐՈՒԹՅԱՆ

ՅԵՐԻՍ ԳՐԱՍԵՆՆԱԿՍ

Ա. - Թղթակցութեան Գրասենեակ

1. Գիւնպետ խմբագիր Հայերէնի	4500
2. Ա. Ընդօրինակող »	
որ և գիւնդպիր Յնձնժողոց	550
3. Բ. Ընդօրինակող Հայերէնի	300
4. Խմբագիր Տաճկերէնի	1000
5. Ա. Ընդօրինակող »	700
6. Բ. » »	300
	<hr/> 4350

Բ. - Արձանագրութեան Գրասենեակ

Ազգ. Ժողովոյ, Վարչութեան

Խառն ժողովոյ և Քաղ. Ժողովոյ համար Գիւնպետն և իւր 2 ընդօրինակողները

7. Գիւնադպիր կրօն, ժողովոյ	400
8. Օգնիչ Գիւնդպիր » »	200
9. Գիւնդպիր Գատասա, խորհրդոյ	650
10. » Տնտես. » և	
օգնական Գիւնադպետի	4000
11. Օգնիչ Գիւնդպիր Տնտ. խորհրդ. յ	300
12. Գիւնդպիր Ուսումն. և Վանօրէից խորհրդոյ	550
13. Գիւնդպիր Ելեմոլոց և կտակաց հոգարարութեան	550
	<hr/> 3650

Շ. - Ազգահամարի Գրասենեակ

14. Գիւնդպիր անցագրատան	800
15. Օգնիչ Գիւնդպիր »	300
16. Համարակալ	750
17. Մատուցի գանձապահ. որ և սենեկապետ Գիւնադպետն	400
	<hr/> 2250

Մնացեալ պաշտօնեայք Պատրիարքարանի

18. Փոխտնօրդ. Հայր	4000
19. Բ. Գրան դործակատար	1600
20. Ոստիկնութեն »	550
21. Օգնիչ » (գարու չուքատարի)	350
22. Բարապանք 6	1900
23. Մատակարար	250
24. Սենեկապանք 2	400
25. Գունապան	80
	<hr/> 6130

Համագումար 16380

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ինչպէս կը տեսնէք, մեր բացատրածին համեմատ՝ Վարչութիւնն ոչ միայն 13 հազար դրչի վարձի մը կը խնդրէ, այլ և տնտեսականները հարկը զրուշ թղթագրամով վճարել կտա՞նք. ուստի այս տեղեկագիրը հարկ է յղել Համարակալութեան գիւնդին, որպէս զի իւր կարծիքը բերէ և ըստ այնմ վիճարանութեան դրուի Ժողովոյս մէջ :

Անիճապէս բուլի դրուելով, միաձայնութեամբ ԸՆԳՈՒՆՈՒՄԻՆՅԱԻ յիշեալ տեղեկագիրը Համարակալութեան գիւնդին յղել :

Ք

Ինչիւր Զինուորացորտեան

Վարչութեան Քաղ. Ժողովն եկած յետագոյ գիրն ալ կարդացուեցաւ :

Վսեմ. Ատենապետ էֆ. Ազգ. Ժողովոյ

Օամ. տէրութեան ոչ—մահմետական հօրատակաց քաղաքային գիւնուորացորութեան համար Բ. Գունէն ամսոյս 15 թղթականաւ առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն ուղղեալ ծանուցագիր մը գալով՝ Ն. Բարձր Սրբազնութիւնը Քաղ. Ժողովոյս ներկայացուց զայն և հեռեւապէս ժողովս նայն ծանուցագիրը կարդալէ ետև՝ սրտեց առանց դիտողութեան Ազգ. Ժողովոյ գիւնութեան հաղորդել զայն :

Ըստ այնմ յիշեալ ծանուցագիրը մատուցանելով Քաղ. Ժողովս կուսպսէ Պատկառելի Ժողովոյդ հրահանգին, վասն զի ինչպէս մայրաքաղաքիս թաղական խորհրդոց կողմէ եկած գրութիւններն կը տեղեկանայ, կառավարութիւնն արդէն դործադրութեան ձեռնարկելով ստիպու զարար Յանձնաժողովոց անդամներ և թաղահամարի ցուցակներ սկսեր է պահանջել. և հեռեւապէս թաղական խորհուրդները հրահանգ կը խնդրեն այս մասին, ըստ այնմ շարժելու համար :

Չէլ. և հեռեւապէս թաղական խորհուրդները հրահանգ կը խնդրեն այս մասին, ըստ այնմ շարժելու համար :

25 նոյեմ. 77 Մնամք յարգանք
Ի դիմաց Քաղ. Ժողովոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. Արքայան Ս. Մ. Քոյրեան
Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պոլիս

Նայեալէս կարդացուեցաւ Բ. Գունէն եկած յետագոյ հրամանագիրը հանդերձ Հայրն թարգմանութեամբն :

ԵՐՄԷՆԻ ՊԱԹԻՒՐԻԿԻՆԷ

Բութալթիւ Էֆէնտիմ հաղթելէրի Ղաղթիւթալթիւ նէչր օլունան Իլանը Բէսմիտէն մալիւմի Ստիլանէլթի օլտուղու իւղրէ՝ Զաթը Հաղրէլի ֆատիլչահինն ու մում թէպապի Շահանէլթի հաղլարնտա տէրքնար օլան նաղարը առալթէ է սիլի Հիւմայիլնէլթի վէ հէր օրնուֆ թէպապի Միլիւքեանէլթիլի մահաֆաղայի վէթան շէրէֆ վէ միւլալահաթընտան հըսսէմէնտ պուլուրմագ նիլթի ալիլիէսէնսանէսի իլթիլայի ճէլիլինտէն օլմագ իւղրէ, պու քէրրէ թէպապի զայրէ միւլալիւմէլի Օսմանիլթեան նիլամը մալսուսընտա մուայիէն էսնան էրաղալընտան օլանլթիլինն Սաքիլի Միլիլթի թապուրլթիլինէ գայտ ու գապուլթիլի պա իլաւէլի սէնիլթի թէպարուր իլլէմիլ օլիլ Սընուֆը թէպապի Շահանէլթի ալվալը ֆէվզ էլ առէլի հաղըլթիլին թապիտայլթիլինտէն պէրու մէչհուտ օլան մէտալի վէթանլթիլթիլանէսի մագսէտի խայրի մէրսէտի ճէնապը Միլիւքեանէլթի իլլալու էսէլի ճէտիտ ու ճէլիլինն քէմալի

իլէ թագաւոր վէ թէլոզգընա տէլիլի
 քնափի օլտուզու միտլլու, բուէստյի
 բուհանէլէ վէ պա խուսուս զաթը Աօիլա-
 նէլէրինն տէֆը զէվայիլ էմը մուհիմին-
 տէ Տէվէթնէ իթթիխազինէ իւզուժ կէօ-
 բիւնէն թէտապիրանէն աօլայը մուալէնէ-
 թի մուզթալիլէ ի մա զիտաէ իճրայէ
 հիմնէթ վէ միսարէաթլէրի տախի
 ստատգաթ վէ զայրէթ միւսէլլէմէլէ-
 բի սասըր իլէ սապիթ օլմուսը իլէ պու
 պապաէ հասըրը թահաիլ գապլլինտէն օ-
 լարագ իճրայի վէսախանէ լիւզում կէօ-
 բիւնէտիլի պէնանի իլէ թէղքէրէի սէ-
 նալէրի թէրզլիմինէ իպթիտար գըլլնաը
 էֆէնաթ : (Իէս)

1296 Զիլգաաէ 21 Սէրվէր
 1293 Թշրնի սանի 13

Հայերն Յարգանքիւն

Ինչպէս Ձեր Սրբազնութիւնը վերա-
 հասու եղած է լրագրաց միջոցաւ հրա-
 տարակուած Պաշտօնական Յայտարարու-
 թենէն, կայսերական բարձր հրամանաւ
 որոշուած է որ յասկապէս հաստատուած
 կանոնին սրամազրած տարիքներուն մէջ
 գանուող ոչ մահմետական օսմանեան հը-
 պատակներն ևս արձանագրուին և ըն-
 գունուին քաղաքային զինուորաց զուն-
 գերուն մէջ, որ ն կայսերական Վեհա-
 փառութեան իւր ընդհանուր հպատա-
 կաց վրայ ունեցած արգարակորով հա-
 մակրութենէն և առհասարակ բոլոր կայ-
 սերական հպատակներն հայրենեաց օլաշա-
 պանութեան փառքին մասնակից ընելու
 ամենագոյնի գիտաւորութենէն յառաջ
 եկած է :

Սրգ, ժամանակիս արտաքոյ կարգի

պարագայներուն ծաղումն առած օրէն
 ի վեր կայսերական հպատակաց ցոյց
 տուած հայրենատիրական ջանքը բաւական
 ապացոյց է, թէ սոյն նոր և վսեմ անօ-
 բէնութիւնը, որ Օգոստափառ կայսեր
 օգտաւէտ գիտաւորութեանց արդիւնքն
 է, կատարելապէս պիտի գնահատուի և
 ընդունուի, և ըստ որում ներկայ դրադ-
 մանց բարձմանը մասին ահրութեան կա-
 բերք գատած անօբէնութեանց նկատ-
 մամբ հոգեւորական գլխոց՝ նա մանաւանդ
 Ձեր Սրբազնութեան վկայեալ հաւատար-
 մութեան և եռանդին արդիւնքն եղող
 հարկ եղած աջակցութեան վորձն անդր
 քան զառաւելն տեսնուած և ապացուց-
 ուած է, հետեաբար ներկայիս և կը ծա-
 նուցանեմ որ այս մասին յանձնարարու-
 թիւն ընելն աւելորդ է :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Կրեւոյի տան էֆէնաթի-
 ները տեղեկութիւն տաին Զինուորագրութեան
 մասին Բ. Պրան հարգուած պաշտօնագրոյն
 վրայ, և որովհետեւ վարչութիւնն է որ այս
 խնդիրը հաս կը բերէ, ուստի նախ կը հարցնենք
 Ս. Պատրիարք Հօր, իբր նախագահի վարչու-
 թեան ինչ է իւր կարծիքն այս մասին և թէ
 ինչ զիտաւորութեամբ խնդիրը հաս բերած է :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՑ. — Եւ որովհետեւ
 Սրբազնը Ժողովիս ալ նախագահն է, ուստի
 պէտք է որ վարչութեան կողմէ խօսի և անոր
 կարծիքը բացատրէ այս պարագայիս մէջ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Նախ կը հարցնեմ Ժո-
 ղովին թէ կուզե՞ դոնփակի մէջ լսել Սրբազան
 Հօր բացատրութիւնը :

Այլ և այլ ետադաններ, ձայներ. — Պրան-
 փակի հարկ չէր :

ՍՐԲԱՋԱՆ ՆԱՍՏԱՆ. — Ինչպէս որ Բ.
 Պրան ծանուցարէն կը տեսնուի, մեզի հա-

զորդուածը կայսերական բարձրագոյն հրաման
 մ'է, մինչև ցարդ տէրութիւնը իւր բրիտանեաց
 հպատակներն զօրք չէր ընդունէր, այսուհետեւ
 պիտի ընդունիմ կրտէ, և պատճառն ալ ցույցը-
 նելով կը յայտնէ թէ հաւասարութիւնը կատա-
 վելապէս զործադրելու համար է. կը տեսնէք որ
 պարզապէս հրաման մ'է այս, և մեզի խորհուրդ
 կամ կարծիք ալ չհարցնէք, այլ կուզէ որ մեր
 ժողովուրդը յորդորենք այս մասին :

Ես շատ առիթներու մէջ ըսած եմ տէրու-
 թեան նախարարաց, ինչպէս նաև այս վերջին
 օրերս տիրութեանս պատճառաւ հրաժարականս
 Բ. Պրան մատուցանելուս առթիւ յայտնեցի
 թէ մեր ազգը պատերազմի երթալէ կը խրաչի,
 վասն զի այսրան տարիէ ի վեր զէնք առած և
 պատերազմի վարժուած չէ. բայց թէ որ իւր
 տունն աւ ընտանիքը և վերջապէս իւր հայրենի-
 քը պաշտպանելու համար իրեն զէնք տրուի,
 չեմ կարծեր որ այս մասին ընդդիմութիւն ընէ,
 բանդի քիւրտերուն բռնութեանցը համար մեզի
 ալ զէնք տրուիլ խնդրած ենք արդէն : Սակայն
 աւելցուցած եմ թէ, եթէ այս պարագայիս մէջ
 ազգը հաւաքապէս և հանդիսապէս պատերազմի
 հրաժրուի, չկրնար ընդունիլ. ինձ պատասխան
 տրուեցաւ թէ՛ մէ, պատերազմի համար չէ այս
 զինուորագրութիւնը, և եթէ լսածս ստոյգ է,
 Յունաց Պատրիարքն ալ չըջտերտեալաւ մը
 կիմացնէ եղեր իւր ազգին թէ պատերազմի շղի-
 տի երթան, և արդէն Բ. Պրան այս պարագա-
 յին համար շնորհակալութեան գիր դրկած է :
 Եթէ ամեն Պատրիարքներն ընդունին և մեր
 չենք ընդունիր ըսենք, ասի ուշադրութեան ար-
 ժանի կէտ մ'է : Կարգչեմ այսքանով բաւա-
 կանացէք, բանդի տկար ըլլալուս՝ ասկէց աւելի
 չեմ կրնար խօսիլ :

[Պիճոն մրտաբեկեր Ժողովրդեան մէջէն զին-
 տրագրութեան դէմ.]

ԲԱՆԻ ՄՐ ՂԱՅՆԵՐ. — Այսպէս ժողովը-
 դական աղմուկի մէջ չկրնար խօսուիլ. դրան-
 փակ պէտք է :

ՇԱՂՈՍՔ Կ. ԷՑ. — Պահ մ'առաջ երբ

պաշտօնակիցներէս ոմանք դոնփակի պէտք կը
 յայտնէին, ես պատասխանեցի թէ դոնփակի
 պէտք չկայ, զի խնդիրը ժողովրդային է, և իբր
 այն՝ ժողովուրդը պէտք է լսէ և խմանայ ինչ որ
 երեսփոխանութիւնը կը խօսի : Սակայն ժողո-
 վըրդեան պարտքն է լուծեամբ հանդիսատես
 ըլլալ. երբ այսպէս ի նպատակ կամ ընդդէմ
 ցոյցեր ընեն և արգելք լինին երեսփոխանաց
 խօսքերուն, այն ատեն ես առաջինք պիտի ըլ-
 լամ դոնփակ առաջարկելու :

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ Մ. ԷՑ. — Ես ալ գիտ-
 նալով որ ժողովուրդը շղիտի հանդարտ թողու-
 զմեզ, դոնփակ ուղղութիւնն էի, և հիմա նո-
 բէն կառաջարկեմ որ նիսաը դոնփակ լինի :

Տ. ՄԱՏՅ. ԵՊՍ. — Ժողովուրդը վատահ է
 թէ երեսփոխանութիւնն ազգին իրաւունքը սի-
 տի պաշտպանէ. այս նկատմամբ իբր եկեղեցու-
 կան կը խնդրեմ հանդիսական ժողովուրդէն՝ որ
 լուծեամբ մտիկ ընեն և սպասեն վերջին վըճ-
 ոյն՝ զոր բուէն պիտի որոշէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ. — Անշուշտ կանոնական
 կերպիւ արգիլեալ է ժողովուրդին՝ ոչ նպատա-
 ւոր և ոչ աննպատա ցոյցեր ընելու. ասոր հա-
 մար Պիւսանը կը յայտարարէ որ եթէ առաջին
 առթիւ ազմուկ մը բողի ժողովուրդին մէջն,
 անմիջապէս նիսաը դոնփակի սիտի փոխուի :

Այս ազգարարութիւնն ընելէ ետեւ Ատե-
 նապետ էֆէնաթին առաջին խօսք ուղղ երեսփո-
 խանին հրաէք կարդաց, որ էր Պէկեան է-
 ֆէնաթին :

ՊԵՆԵԱՆ Թ. ԷՑ. — Այսօր Ընդհանուր
 Ժողովին ներկայացեալ բողաքային զինուորա-
 գրութեան խնդիրը նոր է և զարմանալու չէ
 եթէ յաղմուք յառաջ բերէ հաս : Որ և է խըն-
 դիր մը երբ Ընդհանուր Ժողովին ներկայանայ,
 մեր պարտականութիւնն է հետազօտել և տե-
 դեկանայ նախ՝ թէ Ընդհանուր Ժողովին՝ կը
 պատկանի : Սոյն սկզբան համեմատ ևս ալ
 նկատարութեան կառնում գիտնալու համար թէ

այս խնդիրն՝ որ հոս մուտ կը գտնէ այսօր, մի-
թէ կը սրտականի՞ Ընդհանուր Ժողովին :

Արդ, կը բանամ Ազգային Սահմանադրու-
թիւնը և նախ Ընդհանուր Ժողովոյ պաշտօնը
գիտնալու համար կը տեսնեմ՝ որ 60րդ յօդուա-
ծը կը տրամադրէ և կըսէ թէ՛ « Ընդհանուր Ժո-
ղովին պաշտօնն է՝ Պատրիարքը, Կաթողի-
կոսը և Ազգին գլխաւոր պաշտօնատարները
« և Արծնական ու Քաղաքական Ժողովոց ան-
« դամները ընտրել. Ազգային ժողովոց վար-
« չութեանը հսկողութիւն ընել, սոյն Ժողովնե-
« բուն վերաբերեալ՝ բոց իրենց ձեռնհասութե-
« նէն վեր համարուած գործերը որոշել և վճ-
« ուել. և Ազգային Սահմանադրութիւնը ան-
« խախտ պահել » : Կը տեսնեմ որ այս խնդիրն
Ընդհանուր Ժողովոյ ունեցած ընտրութեան
պաշտօնին մէջ չկայ. նմանապէս հսկողութեան
պաշտօնին մէջ ալ չկայ : Կը դառնամ Արծնա-
կան ու Քաղաքական Ժողովոց պաշտօններուն
մէջ փնտաւել, և կը տեսնեմ որ հոն ալ չկայ.
Վասն զի Սահմանադրութեան 28րդ յօդուածը
Արծնական ժողովոյ համար կըսէ թէ՛ « Արծնա-
« կան ժողովոյ պաշտօնն է Ազգային կրօնական
« գործոց ընդհանուր տեսչութիւնը. իր սրբ-
« առուորութիւնն են՝ Ազգին մէջ կրօնական
« դրացումը զարգացնել, Հայաստանեայց եկե-
« սեցոյ դաւանութիւնն ու տանգութիւններն
« անխախտ պահել, եկեղեցեաց և եկեղեցա-
« կանաց բարեկարգութեանը հսկել, եկեղեցա-
« կանաց ներկայ վիճակը բարելաւելու և սուր-
« զայն անդորրելու և տարահոլութիւններ միջոց-
« ները ձեռք բերելու հոգ տանիլ, Ազգային
« վարժարանաց երբեմն երբեմն սցյելութիւն ը-
« նելով : Քրիստոնէական վարդապետութեան
« աւանդման վրայ հսկողութիւն ընել, արժա-
« նաւոր և բանիրան վարդապետներ և քահա-
« նաներ հասցունել, և Ազգին մէջ ծագած
« կրօնական վիճերը քննելով՝ եկեղեցոց օրի-
« նաց համեմատ լուծել » :

Եւ 41րդ յօդուածը Քաղ. Ժողովոյ համար
կըսէ թէ՛ « Քաղաքական Ժողովոյ պաշտօնն է
« Ազգային քաղաքական գործոց ընդհանուր
« տեսչութիւնը. իր սրբաւարտութիւնն են

« Ազգին բարեկարգութեան և յառաջադիմու-
« թեան մտադրութիւն և փոյթ աւնենալ, իր
« տեսչութեան տակ դիմուող Խորհրդոց կողմէն
« մատուցուած ազգօգուտ առաջարկութիւնները
« ուշադրութեամբ քննել, և անոնց կարեւորու-
« թիւնը յայտնուելն ետքը՝ հաստատել կամ
« դարձադրութեան արգելիւնները բաւանոր
« ընել » :

Կը տեսնէք՝ որ ոչ Արեւիտիտանութեան և
ոչ Արշակունի ժողովոց պաշտօններուն մէջ չը
կայ այս խնդիրը և բոլորովին նոր է մեզ հա-
մար. սակայն սէտք է փնտաւել և գտնել թէ
որո՞ւ կը սրտականի և ի՞նչպէս մուտ գտեր է
հոս : Կը բանամ Սահմանադրութեան մէջ սրտ-
բարբառական պաշտօնի վերաբերող 1⁰ յօդուածն
և կը տեսնեմ որ Սրբազան Պատրիարքին պաշ-
տօնը կը գծէ ընելով թէ՛ « Արծնական արշա-
« սոյ Պատրիարքը բոլոր ազգային ժողովոց
« Կախադասն է, և անոնց գործադիր իշ-
« խանութիւնը կը վարէ, և մասնաւոր սրբա-
« գաներու մէջ Տէրութեան հրամանաց գոր-
« ծադրութեան միջնորդն է » Ուրեմն, ինչպէս
կը տեսնէք, Սրբազան Պատրիարքը Հօր պաշ-
տօնին մէջ միայն կը գտնենք այս խնդիրը. լու-
ուշադրութիւն ըրէք այս կէտին. « մասնաւոր
սրբադասներու մէջ տէրութեան հրամանաց
գործադրութեան միջնորդն է » կըսէ Սահմանա-
դրութիւնը Սրբազան Պատրիարքին համար.
ուրեմն ոչ մեր և ոչ վարչական ժողովոց
պաշտօններուն չարտահանիր այս խնդիրն,
այլ ուղղակի Պատրիարքութեան պաշտօնին կը
սրտականի :

Սրբազան Պատրիարքը թող չը տքնի թօթ-
ուել իր վրայէն ներկայ բարձրագոյն հրամա-
նին գործադրութիւնը՝ բերելով խնդիրն Ընդհա-
նուր Ժողովոյ ատենան : Ժողովս գործ չուէի
այն խնդրոյն մէջ, ժողովուրդն իւր երեսփոխա-
նաց պաշտան տուած չէ՝ սոյն խնդրոյն վրայ խօ-
սելու, որովհետեւ նախատեսուած չէ. ժողովըր-
դեան և տէրութեան մէջ կարգադրութիւն իւրն
զիր մ'է՛ այս : Պատրիարքը միայն միջնորդու-
թեան պաշտօն մ'ունի ըստ Սահմանադրութեան
Եւ սակայն գործադրութեան համար կրնայ Քա

գործական և կրօնական ժողովոց խորհրդին
զիմել և թէ՛ հարկ տեսնելու ըլլայ. մանաւանդ
կրօնական ժողովին, և ի առիակէ հարկին՝ նաև
Արծնական Համագումար ժողովին, որովհետեւ
ըստ խնդրոյն մէջ կրօնական մաս մը կայ,
որ խիստ կնճատ է : Ամենքը ալ գիտէք
թէ՛ Քրիստոնէի մը անբաժնելի սրբաւարտու-
նութիւնն է վերջին սուրբ Թաշակն ընդունիլ.
ո՞վ պիտի մասակարարէ այդ խորհուրդն ար-
իւն թափելու վրայ եղող Քրիստոնէաց հայուն,
և ինչպէս. ո՞վ պիտի երաշխաւորէ այս սուրբ
խորհրդին մատակարարութեան : Այլ սակայն
յառաջ քան զայստիկ ո՞ր կրօնական հեղինա-
կութիւնը պիտի թողարկէ Հոյ քրիստոնէին՝
որ դարերէ ի վեր թաւը պատեանն է գրած,
սուր քաշել և սուրով անկանիլ : Այս է նախ
այդ հեղինակութիւնը գտնալ և անոր զիմել,
ինչպէս որ տէրութիւնն անգամ նախ Եէյիսիւ-
Խալապէն Ֆէրվա կառնու և այնուհետեւ պատե-
րաղմ կը հրատարակէ :

Բոլոր այս կէտերը Արծնական ժողովոց հե-
ղինակութեանը վերաբերեալ ըլլալով, յուսովի
է որ Սրբազան Պատրիարքը Արծնական ժող-
ով իւր պատրիարքական միջնորդութեան
պաշտօնը կը կատարէ, որպէս զի ապագային
մէջ նորանոր դժուարութիւններ չը յառնեն տե-
րութեան առջև :

Կեզրակացնեմ թէ Ընդհանուր ժողովոց
վերաբերեալ գործ մը չկայ այս խնդրոյն մէջ.
Սրբազան Պատրիարքն է միայն միջնորդ Ազգին
և Տէրութեան մէջ կարգադրութիւնը գործոց.
Սահմանադրութիւնը լու գծած է Պատրիարքին
այդ պաշտօնը : Ուրեմն անոր վերադարձնելու
է : սոյն է իմ կարծիքս :

[Ծախանապարտիւն Ժողովրդեան կողմէ]

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅՑ. — (Ժողովրդեան ուղղիւմ)
Փափահարութիւն ընելով կատարէք Պիւսանը
գործեալ ազգաբարեւ ձեզ թէ՛ ըրած շար-
ժուակիդ ապօրինաւոր է և տեղի չկայ ոչ ծա-
փահարութեան և ոչ որեւէ ցոյցերու, սէտք է
որ ըստ կենսք :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՅՑ. — Տեսիր Երեսփո-
խանք, իրաւունք ունէր Պիւսան Էֆէնտի
ձեռնհասութեան խնդիրը յարուցանելու. իրա-
ւունք ունի՞մ ես ալ ուրիշ խնդիր մը հանելու,
և բռնելու թէ՛ Գլխաւորադրութեան խնդիրն
կանոնադրապէս եկած չէ հոս : Ժողովին
կանոնադրութեան 88րդ յօդուածը կըսէ թէ՛
« Կեզր. Վարչութեան արտաքին յարաբերու-
« թիւններէն ծագած խնդիրներն անուղղակի
« կուզան կեննեն Ժողովին ատենանը Պատրի-
« արք Սրբազանին միջնորդութեամբ : Այս
« ճամբով եկած թողութեան կամ Հրամանա-
« գիր է Բ. Պանէն, կամ կոնդակ Վեհ.
« Կաթողիկոսին, կամ խնդրադիր Գաւառ.
« ժողովներէն և Առաջնորդներէն, և կամ
« աղերսաւոր հասարակութեան կողմէն, Պատ-
« րիարք Սրբազանին ուղղեալ, որ ատենց
« մէջէն Ժողովին ներկայեցիկները կը հաղորդէ,
« անոր կցելով միանգամայն Վարչութեան
« կարծիքը նոյն խնդիրն վրայ և պարտ ու
« պատշաճն իմացնելու : »

Արդ՝ այս յօդուածին համեմատ Բ. Պրան
մէկ հրամանադիրն է որ կը ներկայանայ հոս
Վարչութեան ձեռք. սակայն ո՞ր է Վար-
չութեան կարծիքը՝ որ սարսաւոր էր կցել և այն-
պէս բերել հրահանադիրն, սովի փնտաւածս այս
կէտին մէջ, Վարչութեան կարծիքն է. եթէ
Վարչութիւնը ղեղեկելու բան մ'ունի այս
խնդրոյն մէջ և կամ եթէ բոլորովին իւր
ձեռնհասութեանն վեր կը դատի խնդիրը, սէտք
է ընել և խնայել մեզ : Սրբազան Պատրի-
արքն ըստ թէ՛ Յունաց Պատրիարքը չնորհա-
կալութիւն յայտնեք է Բ. Պրան. ո՞վ կըսէ
թէ մեր չպիտի հաղանդիքը կայսերական
իրատիւն. սակեց 7 տարի առաջ այս Ժո-
ղովը գաւառական հարստահարութեանց խնդրոյն
քննութեան առթիւ խորհեցաւ բոց չհամար-
ձակեցաւ այդ չնորհը խնդրել տէրութեանն
Այժմ տէրութիւնն ինքնայորոք ղմեղ ի ղէն
կը հրատարկէ և այնպիսի առնն մը՝ որ ամենուս
ալ մատանջութեան տեղի կրնայ տալ. ուս-
տի ասոր գործադրութեան հանգամանքն այն-
պիսի սրայմաններու և ձեւերու կարօտ է, որ

կարենան մտքերը հանդարտեցնել : Երբ այս-
պիսի խնդրոյ մը վրայ անպատրաստ կը հրա-
ւիրուիմ հոս, անոր նախնական քննութեանը
չմտած՝ բան մը կարող չեմ ըսել . ես քա-
ղարային գիտութեան կանոնադիրը ծայրէ-
լի ծայր կարգացի և դատոյ այնպիսի կէտեր՝
որ անմիջական ուշադրութիւն կը դրուեն . վեր-
ջին յօդուածը կըսէ թէ՛ երբ քաղաքը վտանգի
տակ լինի՝ սակնն ալ պիտի գիտուորին : Այդ կա-
նոնադիրը քննութեան կարօտ է . և առանց այս
քննութեան ի՞նչ քուէ կրնանք տալ :

Ասիկա այնպիսի բան մ'է որ չնէք չն-
դունքի չըլար . միայն թէ այս միջոցիս
սրտաբան չենք դառնիր կոր . եթէ 56 ի
Խաթիւնը Հիւանդանոցն անմիջապէս ետքն ըլլար
այս բանը, մինչև հիմա շատ օգուտ պիտի
ունենայինք, այս պահուն պահուեր է եղեր :
Ինչ որ է, խնդիրը ժողովուրդին է . բայց
մեր խնդիրը սերտած ու լուսարանած հաս-
կընալու էինք . սասնկ անպատրաստ դալ և
կարծիք յայտնել աղէկ չէ մեզի համար :
Կանոնադրութեան 88րդ յօդուածին վերջին
դարբերութիւնը կըսէ թէ՛ « Ժողովն ըստ
« սրտաբանին կամ վարչութեան կը յղէ ի տնօրէ-
« նութիւն, կամ իր դիւանաց նախարանու-
« թեան կանոնադրութեան խնդիրը, կամ մասնաժո-
« ղովէ մը և կամ Առնապատեաց դիւանին
« և ասանց տեղեկագրին վրայ կը վիճէ կորուչ-
« իր սրտաբանը և կը հաղորդէ իր նախագա-
« հին առ ի տալ որում անկ է » :

Արդ՝ որովհետև վարչութիւնն իր ձեռքն
հասութիւնն վեր նկատելով խնդիրը հոս բե-
րեր է, կառավարիւմ որ կանոնադրութեան
88րդ յօդուածին տրամադրութիւնը ճշգիւ գոր-
ծադրուի . պէտք է որ ամենա ալ խմատա-
սիրենք խնդիրը և հասու կերպով վճիռ տանք,
որպէս զի սղղին կամոց համեմատ վարուած
ըլլանք . հոս ներկոց դառնուող ժողովուրդը
աղղին ամբողջութիւնը չը կաղմեր, 3 միլիոն
ժողովուրդ ունինք դուրսը . պէտք է որ ժո-
մունակին հանգամանքն ալ նկատողութեան
տաննք և այնպէս վճիռ տանք, որ չվիրա-
ւորէ ոչ տէրութիւնը և ոչ աղղերնիս :

Այսպիսի մահու և կենաց խնդրոյ մը միջ-
քաւ մտադրութիւն և խորհրդածութիւն ընել
պէտք է . ստոր համար ստիպողութիւն տարով
իմ առաջարկութեան՝ կը կրկնեմ որ այս
խնդիրը պէտք է սյուսուընէ յղել կամ
ատենապետաց դիւանին՝ կամ մասնաժողովի
մը և կամ ուրիշ ում որ արժան կը թափուի,
և դալ շարժու անոնց տեղեկագրին վրայ
վիճարանութիւն և որոշում ըլլայ, որով մեր
կանոնադրութեան համեմատ վարուած կըլլանք,
և կըլլուամ որ այս կերպիւ կասալարութիւնն
ալ աղղն ալ գոհ կըլլան : Այս է իմ կարծիքս :

ՔՕԼՕԼԵԱՆ Ա. ԷՑ . — (Առնապատեաց Պաղ-
ժարայ) Ըստ որում ինչ առաջ խօսող առե-
նարան կ'իջնաին Քաղ. Ժողովոյ նկատմամբ
խօսք մ'ըրաւ, պէտք է որ պատասխանեմ
յանուն Վարչութեան : Յաւ է ինձ՝ որ
այսպիսի վտանգի պարագայի մէջ Վարչու-
թեան սրտածնին վրայ դառնուած ենք . բայց
ինչ որ է՝ թէ որ մեք ալ չըլլայինք, ու-
րիշները պիտի ըլլային հարկաւ : Ինչպէս ե-
ղաւ որ այսպիսի վտանգի խնդիր մը, որոյ
համար ըստեցաւ թէ Մահմանադրութեան մէջ
չկայ, նոր է կամ թէ տարօրինակ է և այն,
տանք հոս բերինք, կը խնդրեմ՝ ըրի՛մ մտօր
ուշադրութիւն ըրէք . վասն զի խնդիրը վա-
տանգի է ըսինք : Քաղ. և կրօն. Ժողովները
խօսն նկատ ունին անցեալ ուրախ՝ որ
այն ինչ Բ. Գունէն այդ հրամանագրին էր
եկած կառավարութեանն, խնդիր մը՝ որ ի-
րաւամբ մահու և կենաց խնդիր ըստելու ար-
ժանի է : Վարչութիւնն իր ձեռնհասութեանն
վեր նկատեց այն խնդիրն և հարկ համարեց
անմիջապէս բերել զայն ի գիտութիւն ժո-
ղովոյդ՝ ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս որ Բ.
Գունէն հաղորդած էր կայսերական հրամա-
նըն ի գիտութիւն Աստիարարանի :

Խնդիրը ծանր է, որովհետև տէրութիւնը
կարծիք չհարցնէր այս մասին, այլ Վ.Ե.Տ.
կայսեր հրամանը միայն կը հաղորդէ զոր և
չնորհ կանուանէ Նորին Աւստիարութեան
կողմէ, չնորհ մը՝ որուն ի վաղուց հետէ աղ-
ղը կը վաճարի եղեր, ինչպէս որ ըսող եղաւ

մեր միջին, թէպէտ և ես աղղին այդպիսի
վտանգ մը անեցած ըլլալը չգիտեմ : Այս-
քանը Քաղ. Ժողովոյ կողմէն խօսեցայ . հիմա
կուգամ իբր երախտեան կարծիքս յայտնել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ . — [Բնդմիջիւով] Իբր ե-
րախտեան խօսելու համար հարկ է որ ձեր
կարգին ստասէք, որովհետև հիմա խօսք կառ-
նաք իբր երախտեան խօսելու : Խօսքին կար-
ղը Քարտաբալ կ'իջնաին է :

ԲԱՐԱԳԱՏ Ն. ԷՑ . — Այլ կեան կ'իջնաին
կըսէ թէ այս խնդիրն Աղղային ժողովին
չպատկանիր, բայց յետոյ խնդրոյն մէջ կը
մտնէ, որով պատկանիլը կերպիւ մը յայտնած
կըլլայ : Իսկ Պատիարեան կ'իջնաին Առնա-
դրութեան մէջ փնտռելով՝ եկածը հրամանա-
գիր է կըսէ . բայց կը տեսնենք որ հրամանա-
գիր մը չէ, որովհետև գործադրութիւնը
Վարչութեան ձեռք ըլլալը բան մը չէ :
այլ Աւստիար կայսեր կամաց ծանուցումն
է միայն . հիմա այս վիճակին մէջ խնդիրն
Աղղային ժողովոյ կը պատկանի՞ թէ ոչ . ես
կըսեմ թէ կը պատկանի . վասն զի ինչ խնդիր
որ Վարչութեան ձեռնհասութեանն վեր է,
Աղղային ժողովին կը պատկանի, և ժողովը թէ
սկզբունքին և թէ՛ ձեւին վրայ պարտաւոր է
իւր կարծիքը տալ :

ԱՍՏԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՑ . — Այս խնդիրն
որչափ որ Աղղային ժողովոյ չպատկանիր
կըսուի, այսու հանդերձ 1870 ին հարստահա-
րութեանց յանձնաժողովոյն միջոցաւ արդեն
եկած էր հոս սա՛ ձեւին տակ թէ՛ տէրութե-
նէն զէնք խնդրուի մեր դաւառարանի աղղայ-
նոց համար . այն առեւն ժողովը բաւական
վիճարանութեանէ ետև սկզբունքն ընդունեց,
բայց սրտաբաններու սրտածառու սրտաբանին
թողուցաւ : Հիմա եկաւ ժամանակը թէ՛
պատեհ ըլլայ և թէ՛ չըլլայ . հիմա տէրու-
թիւնը բարձրագոյն հրամանաւ գործադրելու
կընէ այն բանը՝ զոր սկզբունք ընդունած է
արդէն երախտեանական ժողովը : Ուրեմն
սրտաբաններն աղղին օգտակար ընելու կեր-

պը պէտք է մտածել . այս ալ բոս կանոնի
մասնաժողովի մը յանձնել հարկ է, որպէս
զի սրտաբանները նկատողութեան տանով
այնպիսի ծրարիք մը բերէ, որ կարելի ըլլայ
ընդունուիլ :

ՏԱՉԱՊԱՐ Կ. ԷՑ . — Երբ այժմ ձեւերուն
վրայ կը յուզուինք, մինչդեռ ամենին ալ
կը խտտովանինք թէ խնդիրը ծանր է . ուրիշ
կէտ մ'ալ կայ ուշադրութեան արժանի, այն
է ժամանակ կորսնցնելու չգար, վասն զի
արդէն գիտենք որ բարձրագոյն հրամանը
թողելուն մէջ գործադրուիլ սկսած է . եթէ
Աստիարարանին կարծիքն այս մասին ընդ-
գիտութիւն պիտի ըլլայ, պէտք է անմիջապէս
յայտնէ, որպէս զի օգուտ մը ունենայ :
Ասոր համար կըսեմ թէ ձեւի խնդիրը յուզել
աւելորդ է, և երբ Աղղ. Վարչութիւնն
առանց խոր կողմէ որ և է ընդգիտութիւն մը
յայտնելու խնդիրը հոս կը բերէ, ըսել է
թէ այս Ժողովն հաւանութեան կըստատէ .
ուստի Վարչութեան կարծիքն ուղեին ալ
աւելորդ է, այլ պէտք է անմիջապէս մեր
կարծիքը տանք : Բ. Գրան հրամանագիրը
կարգացուցաւ . տեսնք որ կայսերական
որոշումը յայտնած է, և երբէք Աղղէն
կարծիք չպահանջէր, ոչ ալ կը հարցնէ թէ
պիտի ընդունի՞ր կամ չպիտի ընդունի՞ր . այլ
կը ծանուցանէ միայն թէ ոչ-մահա՞յտական աղղե-
րէն ալ զօրք պիտի առնուի . ուրեմն եթէ
խնդրոյն վրայ կարծիք մը յայտնել կուզէք,
սղաատնական սճով պէտք է ըլլայ, այսինքն
արդիւնք մը չունենալու կերպով :

Իմ կարծիքս սա՛ է որ արեւելեան խնդրոյն
մէջ ամենէն մեծ կէտը՝ մահա՞յտական և ոչ-
մահա՞յտական աղղայն հասարակութեան կէտն
է . երբ կառավարութիւնը բարեկարգութեան
մէջ մտաւ և շատ մը քայլեր ա-
ռաւ, ըսողներ դառնուցան թէ մինչև որ
ոչ-մահա՞յտական աղղերն ալ զօրք չտան,
հաւասարութիւնն անկարելի է . որչափ խելա-
ցի մարդիկ կային՝ ամենն ալ իրաւունք կու-
տային այս կէտին, բայց կ'կարծէին թէ զօր-
ծաղրութեան ժամանակը չէ եկած տալուին .

այսօր կը կարծուի որ ժամանակն եկեր հասեր է, կառավարութիւնն ալ հաւասարութիւնը կատարելապէս գործադրելու ժամը հասած նկատելով ոչ-մահճեմտականէն ալ զինչ որ անկու գրութիւնն բնուաներ՝ որոշեր՝ լինողներ է, ալ սկզբունքին վրայ ընդգիծութիւն յայտնել կարելի բան չէ. միայն գործադրութեան պարագաներուն վրայ կը մնայ խնդիրը: Երբ սկզբունքն միանգամ ընդունելի ըլլաւ որոշուի, այնուհետեւ գործադրութեան մէջ երեսն դալիք դժուարին կէտերը լուծել Պատրիարքին և Արքայութեան գործն է. որդին Ս. Պատրիարքը յայտնեւ է Պրան թէ պատերազմի չեն կրնար երթալ, բայց քաղաքն ու իրենց ընտանիքը պաշտպանելու համար զինուորելու պատրաստ են, Այս պարագաներուն վրայ եթէ հարկը պահանջէ՝ կրնայ Նորին Արքայութիւնը նորէն խօսիլ Բ. Պրան հետ, ինչպէս որ յառաջ Պատրիարքարանն օրինակ է մեր առջև: Որինն Ս. Պատրիարքին խոհեմութեան պէտք է յանձնել այդ կէտերը:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Գծրաղբարար քիչ մը ու զալուս համար չկրցի լսել կարգապահ հրամանադիրը. բայց եզամ խօսքերէն կրցի անոր խնամքը շօշափել: Այսօր նոր խնդիր մ'անկնք, որ է զինուորագրութիւնը. խնդրեմ, աշաղիք եղիք թէ ինչպիսի վիճակի մէջ կը գտնուինք. չը կարծենք թէ մեր միմակ ենք. երբ հաս այս խնդրոյն վրայ կը խորհինք, անորով ըրխտանեաց աշխարհ՝ որ 20—30 տարիէ ի վեր Պանանեան պետութեան կըսէր թէ քրիստոնէից ալ զինք տուր և մեր լուս կը կենայինք, զմեզ կը գիտէ այսօր. նաև ինչպէս կը տեսնէք՝ Ժողովրդեան տարօրինակ բաղմութիւն մը հաս խանուած կը գիտէ զմեզ. ըսել է որ ոչ միայն Արքայա, այլ աղզն ալ մեզ կը գիտէ: Միթէ այս բաղմութիւնն եկած է մեզի ըսել տալու համար որ զօրք չտանք, ոչ երբէք. գուցէ մեր թշնամիներն այնպէս մեկնեն, բայց ես կրնամ բացարձակապէս յայտարարել թէ Ժողովուրդն ոչ թէ զօրք տալ չուզելու հա-

մար եկած է հաս, այլ խնամուա համար թէ մեր զինուորական պարտաւարութիւնն ինչպէս պիտի կատարենք: Այնչառ երբ Ժողովուրդ մը իւր տունն, ընտանիքն ու քաղաքը պաշտպանելու համար չուզէ զինուորիչ, ըսել կըլլայ թէ այնպիսին վատ է և կուզէ առաւել գերի ձեռլ քան թէ տղատ քաղաքացիութիւն ընդունիլ: Միայն թէ նկատողութեան արժանին այն է մեր Ժողովուրդեան համար՝ որ այս խնդրոյն մէջ կան պարագաներ, որոնք սկզբունքը կը դժուարացնեն. մինչև իսկ Պաղղիոյ պէս երկրի մը մէջ անցեալ պատերազմի միջոցին այս զինուորատուութեան խնդիրն այնպիսի փոփոխ կէտեր կրեան հանեց, որ Մ. Թիէպի պէս մարդ մը այնքան նշանուոր ատենարանութիւններ ընելով հազիւ կրցաւ մէջն զուրս երեւել: Մեր մտածելիք մէկ կէտն ալ սա է թէ կրնա՞յ աղզը զինք առնուլ. վասն զի շատ բաներ կան որ մեզ մտածել կուտան այս կէտին մէջ. օրինակի համար՝ տէրութեան զինուորական օրէնքն՝ որ պարտաւորիչ է ամենուն համար, խտրութիւններ ալ ունի. այն որ իւր ընտանեաց միակ նշուակն է, ազատ կը թողուի. բայց ներկային մէջ հրատարակեալ նոր կանոնադիրը խտրութիւն մը չզնկէր. բնականաբար Ժողովուրդն ալ պիտի շուարի մտածելով թէ այն՝ որ նոր փեսայ է, միայնակ ձգելով իւր հարսը՝ պիտի զինուոր դըրուի և երթայ պատերազմի դաշտը. նմանապէս այն՝ որ ընտանիք մը կամ որը մնացած զուակներ պիտի պահպանէ, պիտի երթայ պատերազմի դաշտը. ասով շատ մը ընտանիքներ պիտի կործանին. ահա ասոնք մտածել կուտան թէ արդեօք զինուորութիւնն այսչափ զէշ բա՞ն մ'է որ տուներ ու ընտանիքներ քայքայուին. չէ նէ ամեն մարդ գիտէ որ զինք զործածել գիտնալն պարտաւորութիւն մ'է, և իբր այն՝ զինուորական վարժութիւն ընդունիլ կը փախալի: Սակայն նոր Արքայութեան մէջ վերջին յօդուած մը կայ՝ որ կըսէ թէ երբ քաղաքը վտանգի տակ լինայ, այն ատեն զինուոր դրուողներուն ամենն ալ զրօշակի տակ պիտի դուժարին. այս յօդուածին տրամադրութեամբ կրնայ ամեն

որ իւր մասին միտարարութիւն մ'ունենալ թէ այս զինուորագրութիւնը պատերազմի երթալու համար չէ եղեր, այլ քաղաքը պաշտպանելու համար: Ես կը կարծեմ թէ մեր ազգէն մէկը չը կայ՝ որ զինուոր չեմ ըլլար ըսէ. ընդհակառակն ամեն հայ սա զգացումը կրնայ ունենալ այսօր թէ ինչո՞ւ 20 տարիէ ի վեր զինուոր չեղանք՝ որպէս զի կարող բըլոյնք մեր հայրենիքը պաշտպանել. այսօր ալ ամեն որ ինքնիրեն կը փախարի զինուոր դրուել, բայց պատերազմական վիճակն աչրի առջև բերելով շուարեալ է և կուզէ որ պատերազմն անցնելէ ետև այս պարտաւորութիւնն ի գործ գրուի:

Միւս կողմէ տէրութիւնն ալ ներկայ պատերազմին համար չէ որ քրիստոնէականները զինուոր դըրել կուզէ. Տօրագրական տեսչութիւնն՝ ինչպէս Պանանեան Էֆէնտի ըսէ գիտէ, մեզի ըսաւ թէ քրիստոնէից օգնութեան սպասելու համար չէ այս զինուորագրութիւնը, այլ հաւասարութեան սկզբունքը զործադրելու համար, վասն զի անհաւատարմութիւն կը տեսնուէր՝ երբ տէրութեան հրատարակեալն մէկ մասը Ստամբուլ միջրիկի կրթութիւն կառնու և միւս մասը շատուր: Այս սկզբունքով չկարծուիր որ զինուորական նոր կրթութիւնը մեզի համար ընտանիքներ կործանելու ծագուցէ. այլ ընդհակառակն ընտանիքներ կանդնեցնելու համար պէտք եղած պայմաններն ապահովելու միջոցները պէտք է մտածենք:

Ուստի ես կառավարեմ որ ինչպէս Պէլեան Էֆէնտի ըսաւ, ըստ որում մեք որչափ ալ աղզին երեսփոխաններն ենք, չենք կրնար մեզ ընտրող Ժողովրդեան սրտի խորը թախանցել այնչափ՝ որչափ մեր քահանաներն իրբև խոտովանաչայր կարող են թախանցել, և ըստ որում մեր իրբև աշխարհական այնչափ ազատ չենք որչափ եկեղեցականք, յորմարաւոր և խորհրդաւոր է յանձնել կրօնական մարմնայ մը՝ որ այս խընդրոյն մէջ կեցած դժուարութեանց մասին Բ. Պրան հետ խորհրդակցի:

Նաղներ եղան թէ հրամանը ետ չդառնար. այս, ս'ը ազգն է այն որ հաւատարմ հօրատակ լինի և ընդդէմ ելնէ այդ հրամանին: Ես հարազ

Էֆէնտի լակնական սճով գրուցներ ըսաւ. «Իսկ ըմբռնում է. ընդդէմ բառը զինուորական բառ գրքին մէջ չկայ. (Ես հարազ Էֆ. — Սխալ հասկըցած էք իմ խօսքս. ես ընդդէմութիւն չըլլար ըսի):

Ես ալ կըսեմ թէ այդ հրամանն սկզբունքի մասին ետ չառնուիր ըսաւ, և մեք չպիտի ըսենք թէ ես առ. այլ պիտի առաջարկենք թէ գործադրութիւնն այնպիսի եզանակի մը վերածուի՝ որ չլիտմութիւն ու դժուարութիւն չենէ. տէրութիւնն ալ շատ գոհ կըլլայ տեսնելով որ մեր աղզին եկեղեցական մասին կարծիքն իրեն հաղորդելով իւր նպատակին յաջողութեան համար կաշխատենք:

Բայց թէ ինչո՞ւ Արօն. Ժողովին կարծիքն տանուի կրտներ և ոչ Քաղ. Ժողովինը, պատճառն ըսեմ. Աղզին կրօնական մարմինը բոլորովն տղատ է աղղեցութիւններէ, մինչդեռ աշխարհական մարմինն անոր չափ ազատ չէ...

ՋԱՅՆԵՐ. — Խնդրոյն մէջ աստուածորանական կէտ չկայ, ինչո՞ւ կը զատէք կրօնականն աշխարհականն:

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՅ. — Ստոյգ է, աստուածորանական կէտ չկայ, ամենն մէկ ենք այս խնդրոյն մէջ. սակայն կը հարցնեմ ձեզ. ինչո՞ւ համար Պատրիարքը կրօնականն կրնար կրօնական կրօնականն այս աշխարհէն ելած եմ կըսէ և պարտաւոր է աղզին շահը պաշտպանել. ասոր համար կրօնականք աշխարհականն ունիլ տղատութեամբ կիսաին, և որու հետ որ կիսաին՝ կոտորած չեն տար թէ իրենց կրքին կը հետանին: Ուստի Պէլեան Էֆէնտի տառապիութիւնը կը կրկնեմ խնդրելով որ աղզին եկեղեցական մարմնայն յանձնուի այս խնդրոյն մէջ եղած դժուարին կէտերուն լուծման համար մտածել և պէտք եղած միջոցներն առաջարկել որու որ անկ է:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՍ. — Կրեախիտան Էֆէնտիներ, Աղզ մը և տէրութիւն մը փոխադարձ պարտեօք և իրաւունքով կառուած են իրարու հետ. բայց ասիկա այն Ժողովրդեան համար է

որ երկրին և կառավարութեան տէրն է, իսկ անոր համար չէ որ հարատակ է և միայն տարբ տարու պարտաւոր : Օրինակեան կառավարութեան մէջ հարատակ ազգերն այս կերպով կապուած էին աշխարհեան հետ մինչև անցեալ տարի երբ զեկտեմբերի 11 ին սահմանադրութիւն հրատարակուեցաւ, և հաւասարութեան օրէնքին տակ ամենք ալ օտնանցի էք ըսուեցաւ . այսոր այդ հաւասարութեան օրէնքովը հրամանագիր մը եկած է, որ մեզմէ ալ զորք կը պահանջէ . իրաւ է թէ բաղաւթային զորք կը դրէ, բայց ևս կանոնադրութիւնը կարգադրի և տեսայ որ երբ հայրենիքըն ի վտանգի լինի՝ զայն պաշտպանելու համար պիտի պիտի թափէ ըսեր է . թէպէտ ըսող եղաւ թէ այս հրամանը զխտորութիւն չվերցունէր, զի ի գիտութիւն միայն հազարդուած է . սակայն ևս հրամանագրին հայերէն թարգմանութեանը մէջ բառ մը կը տեսնեմ, որ իրաւունք կուտայ ժողովոյս՝ կարծիք յայտնելու . այն է հաւանութիւն բառը . հաւանութեամբ պիտի բնորոշուի զբառ է . ըսել է որ ամեն մարդ հաւանութիւն պիտի տայ : Բանի որ այս հրամանագրին այս առեւանն եկած է, ևս իրր երեսփոխան ազատութիւն պիտի ստանան զխտորութիւն ընելու և քննելու թէ արդեօք կատարելու պէս հաւասարութեան մէջ ենք :

(Զայնք . — Խնդրէն դուրս կելնէր)

Խնդրեմ, թոյլ տուէք կարծիքս յայտնելու . ևս զինուորատուութեան հակառակ չեմ . կընդունիմ սկզբունքը . Հայոց ազգը ճանչցուած է իւր շորս հազար տարուան պատմութեամբը, զինք առած և թշնամիներ ջնջած է . այսոր ալ չփախչիր զինուորութենէ, բայց պէտք է այսորունի գիտնայ թէ ի՞նչ փոխադարձ պայմաններով կապուած ենք կառավարութեան հետ . սակայն առիթ մ'ի կնչ իրաւունքներ որ ւէ՛րիք պահանջելու կառավարութեանէն . հաւասարութեան մէջ այն պիտի բաներ կան՝ որ զեւ զործադրութեան մէջ չեն . ուստի ինչպէս որ կառավարութեանն իրաւունք սնի զորք պահանջելու, մեր ալ իրաւունք սնիք հաւասարութեան ամեն կէտերուն զործադրութիւնը խնդրելու :

[Բնդիպումներ]

Երեսփոխաններէն ոմանք մէյակի օրինակ մէջ բերին . ևս ալ պարտաւոր եմ օրինակ մը առն . բրիտանիկ միացութիւնը տակաւին չընդունուիր երկրին օրինաց առջև . . .

(Մարտահարութիւն և երկարատե ժխոր ժողովրդեան կողմէ)

կազաչեմ, ծափահարութիւն մի ընէք, թատրոնի մէջ չենք, սուրբ տաճարի մէջ ենք, պէտք է զխանար թէ ևս ծափահարուելու համար չեմ խօսիր, ըսածներս նոր բան չեն . ինչպէս ուրիշները մէյակի օրինակ բերին, ևս ալ օրինակ մը բերի՝ որ նոր չէ և հազար անգամ յիշուած է : Տակաւին կան ուրիշ պայմաններ ալ, զորս հաս չեմ յայտնէր . թոյլ խնդիրն երկայ ձեռնհաս ստանին, հոն պիտի յայտնեմ բոլոր իմ կարծիքներս : Ուստի ևս ալ կառավարիւմ Պէկեան է . Ֆէլետի պէս, որուն համակերպեցաւ նաև Օղակն էֆէնտին, որ այս խնդիրն՝ որոյ սկզբունքն պէտք է որ ամենա ալ ընդունինք, փասն զի զինուորութենէ խուսափելն ազգաց ցանկին մէջէն կընջուի, յանձնուի այն ձեռնհաս մարմնայն, որոյ պարտաւորութիւնն է խնդրոյն յարակից ամեն կարեւոր և անհրաժեշտ պայմանները՝ զորս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ և ազգին իրաւունքը կը պահանջեն հաւասարութեան օրէնքը կատարելուպէս զործադրուելու համար, ի նկատի առնուլ ևս պահանջութեան տակ զնել : Ահա այսու նկատուածութեամբ իրր երեսփոխան կընդունիմ զինուորագրութեան սկզբունքն . ապա թէ ոչ՝ չեմ ընդունիր :

ԻՌԹԻՆՃԵԱՆ 4 . ԷՑ . — Արտեանեմ որ խնդրոյն սկզբունքին վրայ անհամաձայնութիւն բնու չկայ երեսփոխանացս մէջ . թէ եկեղեցական և թէ աշխարհական՝ ամենն ալ համաձայն են սկզբունքի մասին, այսինքն թէ Հայոց ազգն ալ զինուորութենէ չփախչիր . միայն թէ՛ ինչպէս Ծահապէ Էֆէնտին ըս թայտարեց, կէտի մը վրայ կատարեմ կայ, այն է՝ բաղաւթային զինուոր գրուելով արդեօք ներկայ պատերազմին ալ պիտի

աի մասնակցին՝ թէ ոչ . ժողովրդին կատարածն ալ միայն այս կէտին վրայ է . թէպէտ և Սրբազան Պատրիարքն՝ ինչպէս Ծահապէ Էֆէնտին ալ յայտարարեցին թէ այդպիսի վստի մը չկայ, բայց չկայ ըսելով՝ զխրութեամբ համոզում չը գործարար ազգին մէջ . ուստի ևս ալ կառավարիւմ որ խառն ժողովոյ յանձնուի, որպէս զի այս մասին ազգին կատարածը փարատելու կերպով պատասխան մը բերէ . եթէ ներկայ պատերազմական վիճակին մէջ պատերազմի մասնակցելու կատարեմ մը կայ, կիսդրենք Ս . Պատրիարքն՝ որ ամեն պէտք եղած միջոցներն ի գործ դնէ այդ մասին առաջադրութիւն մը ձեռք բերելու համար . և եթէ խառն ժողովը հարկ տեսնէ՝ և կեղեցական համագումար ժողով ալ գումարէ այս խնդրոյն համար :

8 . ՄԱՏՔԷՈՍ ԵՊՍ . — Զարբարիս Սպասարի պատմութիւնը կը յիշեցնեմ . զայն կարգացողներք կրնան գիտնուլ թէ զինուորութեան խնդրոյն մէջ կրօնական կէտեր ալ կան :

ՋԱՅՆԵՐ . — Քուէ՛ բուէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ . — Թիւ կ վիճարանութիւնը փակել ուղղուէր կան, բայց որովհետեւ Խորհրդն Սրբազան ալ խօսք ուզած է, անիկա լսելէ ետե Ժողովին կամքը պիտի հարցնեմ վիճարանութիւնը փակելու կամ չփակելու մասին :

Ուստի խօսքը Խորհրդն Սրբազանին է :

8 . ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱՋՆ . — Տեսիրք, բազում դարերէ հետէ, դժբաղդ և ցուազին դարերէ հետէ, Հայոց ազգն այսոր առաջին անգամ կը հրաւիրուի այնպիսի կենսական խնդրոյ մը վրայ խորհելու, որ արդէն իրեն անձանօթ չէ և որոյ մէջ իւր նախնիքը փառաւոր հանդիսացած են : Զինուորութեան խնդիրն է այն . ևս չեմ կըրնար ըմբռնել թէ Հոյ մը՝ որ իւր պատմութեան տեղեակ է և զխտէ թէ ի՞նչ քով ազգի մը սերունդն է, կարենայ անտարբեր գտնուիլ և կամ այնպիսի զգացումներով պաշտարիլ այս խնդրոյն մէջ՝ որոնք իրեն պատիւ չեն բերեր և իւր տիրութիւնը կը յայտնեն : Հայը, մի տարակուսիր որ զինուորութիւնը կը սիրէ և ներ-

գաշնակութիւն ունի զինուոյ ճայնին, բայց միայն այն առեւն՝ երբ ի պաշտպանութիւն իւր հայրենեաց գործածէ զայն . Հայը չէ սիրած երբէք զինքն աշխարհակալութեան համար գործածել, բայց եթէ իւր հայրենիքն ու եկեղեցին պաշտպանելու համար : Եւ ահա առիթ Վէ՛հ . Այսորն առիթ կը դնէ մեր ընտանեաց և հայրենեաց պաշտպանութիւնը՝ զայն գործածելու համար :

Մինչև հիմա եղած խօսքերուն մէջ մայրաքաղաքիս վիճակը միայն նկատուած է ևս առնուեցաւ . բայց ինչո՞ւ մտանք մեր գաւառական ազգայիններն, այն իւրաւոր ընտանիքներն՝ որ ազեային մատնուեցան ներկայ պատերազմին առիթ, աղէտը ամեն կողմանէ և աղէտք նոյն իսկ այն ազգերէն՝ որոնք մեզի հետ կը բնակին, այն ճիւղաւ ազգերէն կըսեմ, որոյ ճնշման տակ է մեր ազգը հակառակ օրինաց և արդարութեան : Ազգին և նոյն իսկ եկեղեցւոյ այն թշնամեաց զէ՛մ կարօտութիւն ունի ազգը զինք գործածելու . մեր Վէ՛հ . Այսորը կըսէ . ինչ որ դուք խնդրէն մտածեր էիր ժամանակաւ ինձմէ խնդրելու, ևս այսոր յօժարութեամբ կուտամ՝ ձեզ զայն ոչ այլ ինչ բանի համար, բայց եթէ ձեր ընտանիքն ու սահմանները պաշտպանելու : Եւ ո՞վ ձեզմէ չզխտէր թէ մեր սահմաններուն վրայ ճիւղաւորաց ազգեր կը բնակին . . .

(Բնդիպումներ)

ԱՂԱՔԷԿԵԱՆ Ս . ԷՑ . — Ասեմիսօս օրը բազանն իրաւունք չունի հոս բիւրաւերուն պատմութիւնն ընելու :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՑ . — Ազգաչեմ, մի ընդմիջէք, թոյլ տուէք՝ որ Խորհրդն Սրբազանը շարունակէ :

8 . ԽՈՐԷՆ ՍՐԲԱՋՆ . — Այո՛, պիտի շարունակեմ և վեհանձնաբար չփախչիմ պատասխանեմ այն ընդմիջողներուն՝ որոնք կուզեն իմ խօսքերս խեղդել, այն խօսքերս՝ զոր նոյն իսկ Վէ՛հ . Այսներ ներկայութեան կարող եմ համարձակ ըսել :

Ուրեմն երբ Վէ՛հ . Այսորը զինք կը շնորհէ

մեզ, սրբախոսք սիրով ընդունելը յօգուտ մեր հայրենեաց՝ որ ստից կոխան եղած է: Այ. Պօլսոյ Հայ Ժողովարարը պէտք է օրինակ տայ գաւառաբնակ Հայոց քաջութեանը. տէրութեան կողմէ հաղորդուած սոյն հրամանագրին սրբապաներուն վրայ կատարած ինչ աւելորդ է. պէտք է արխանաւոր և նախնաւոր սոյն Հայերուն՝ որ զինուորական քաջութեան վարձեր ստանծ են. չըսուի թէ Օսմանեան պետութեան սակ գրտնաւոր Հայերը նոյն սղին չունին, և թէ իրենց բնատնեաց սրտին ու կեանքը սրաշարունելու պէտքը չեն զգար: Քոյց սրովհետև այս զինուորական խնդրոյն յարակից կրօնական կէտեր ալ կան, տարակցա չունիմք որ տէրութիւնն այդ յարակցական կէտերուն նկատմամբ ազգին եկեղեցական ձեռնհաս մարմնոյն կողմէ ներկայացուելը որպէս մեզին կընդունի անշուշտ: Այս խնդրոյն մէջ այնպիսի փոփոխ կէտեր և զխտութիւններ կան, սրբ թէ և աչքի չդարձնեն, բայց ապագային մէջ կրնան պատասխանատու ընել զմեզ ազգին առջև. ուստի Ժողովուրդէ մտած է իւր վարչութեան վրայ, պէտք է յանձնէ Սրբաբան Պատրիարք Հօր և Վարչութեան, որ միատեղ խորհին. և եթէ պէտք տեսնեն Յանձնաժողովոյ մը միջոցաւ հարկ եղած պայմանները սահմանելով կրօնաւարութեան ներկայացնեն և արագային մէջ ազգին երջանկութեանը սրտածառ բլլան:

Ահա այս է իմ առաջարկութիւնս:

Ս. ՆԱԽԱԳԱՀ. — Գօհ եմ տեսնելով որ երեսօխոսանութիւնը միահամուտ կը համաձայնի սա կէտին վրայ, թէ Հայոց ազգը զինուորագրութեան չը խառնալիր, բայց միայն կազմէ զխոնարհ թէ ինչ պայմանաւ ունի պիտի գործադրուի, որպէս զի կորուլ ԸԼԼԵԿ ինքզինքն սրաշարունելու տրոհն այս նպատակաւ Ժողովս շատ ատրիներ ստանջ զինուորութեան սկզբունքն ընդունած ԸԼԼԵԿՈՎ, այսօր կը նախադրածէ զայն. սա պայմանաւ միայն որ մեր եկեղեցւոյ և ազգին իրաւանց պահանջած կէտերն արտահայտին:

Վժբազգայնք երկիրը մինչև հիմայ անկարգութեանց մէջ էր և Վ. Ե. Ստիվանը դեռ իւր փոփոխած վերանորոգութեան նպատակին չը

կրցաւ հասնել, վստահ զի արգելքներ կային իւր գէշն. տակից նոյն խի ներկայ գահակալ Օգոստոսիան Ստիվան Համիտ Այոյարն ըստ ինձ սրտայոյզ զգացումք մը: Ա. Բասա՝ որ տկարութիւնս թոյլ չտար ինձ աւելի խօսելու, բայց զիտցած եղիք՝ որ այս դռան ժամանակին ետևողէի օրեր պիտի յաջորդեն. տիրութեան բաժակը ցմբուրն քամեցինք մինչև հիմա, այսուհետև ուրախութեան բաժակը պիտի ըմպեմք. անշուշտ գիշերին ետք կը յաջորդէ առաւօտը և ձեռքն վերջ գարաւոր. ազգիներ՝ որ խաղաղութիւնը շուտով հաստատուի:

Նորին Սրբազնութիւնը ներուժ խնդրեց չը կրնալ շարունակելուն, և յայտնելով թէ տիրութիւն և դոշ կղզայ, մեկնեցաւ Ժողովին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Խնդրեմ, Խորէն սըրբազան, ի գիր առէր առաջարկութիւննիդ, որ նաև շտաբերուծ առաջարկութիւնն է:

ԶԱՅՆԵՐ. — Անկէ առաջ Երանայ Եփէնտի առաջարկութիւնը կայ. նախ այն պէտք է քուէի դրուի:

ԻՌԹԻՒՃԵԱՆ Կ. ԷՅ. — Եթէ կարգին պիտի նայինք, ամենին առաջ Պէկեան Եփէնտի առաջարկութեանն է կարգը. նախ այն պէտք է կարգացուի և քուէի դրուի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Նախ վիճարանութեան փոփոխութիւն քուէի պիտի դնեմ. անկէ ետք կարգը կուգայ առաջարկութեանց քուէարկութեանը:

Զայս բնելով Ստեփանոս Եփէնտին վիճարանութեան փոփոխութիւն քուէի դրաւ, զոր Ժողովն ընդունեց միաձայնութեամբ:

Յետոյ Խորէն Սրբազանին գրաւոր առաջարկութիւնը կարգացուեցաւ, որ է՝

Ազգային Ժողովս Բ. Գանէն եկած զինուորագրութեան խնդրոյն սկզբունքը ընդունելով հանդերձ, կորուչէ որ գործադրութեան պայմաններու մասին Ս. Պատրիարքը կրօն. և Բաղ. Ժողովոյ հետ խառն և առանձին խորհրդակցի և

պէտք եղած առան սրաշարունական ձեռնհաս Ս. Գ. զայն ժողովոյ դիմէ:

ԶԱՅՆԵՐ. — Ճապաղ է այս գրուածքը:

Երանայ Եփէնտի գրաւոր առաջարկութիւնն ալ կարգացուեցաւ, որ է՝

Առաջարկեմ որ ոչ-մահձետական ազգերին տեղական դոքք առնուելու մասին կայսերական կատարութեան Հայոց ազգին հաղորդած սրաշարուն համար մեր շնորհակալութիւնն յայտնելք և սոյն որոշման գործադրութեան մասին մտաբերուած դժուարութիւններու բանակցութիւնն և լուծումն ուղղապէս Ս. Պատրիարք Հօր և Ս. Գ. Վարչ. Խառն Ժողովոյ խնամաւորութեանն յանձնելք:

ԶԱՅՆԵՐ. — Ամենին սրբոյն այս է:

Ի վերջոյ Պէկեան Եփէնտի գրաւոր առաջարկութիւնն ալ կարգացուեցաւ, որ է՝

Բ. Գանէն ազգարարեալ քաղաքային զինուորագրութեան խնդիրը գործընել Ս. Պատրիարք Հօր, որ Բաղ. և կրօն. Ժողովոյ և ի պահանջէ հարկին Համագումար Ժողովոյ խորհրդակցութեամբը գործէ:

ԶԱՅՆԵՐ. — Ամենին ամենեւին. Համագումար Ժողով չընդունուիր այս սրաշարային մէջ. Խառն Ժողովն ուրիշը չենք ճանչնար:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Սկզբունքն ընդունելով հանդերձ բաւերը չենք ընդունիր, Պէկեան Եփ:

ՊԵՊԵԱՆ Թ. ԷՅ. — Ոչ, բառ մը աւելի և կամ պակաս չեմ ընդունիր, բայց Ժողովը կը մերժէ եղեր, ինք գիտէ:

ԶԱՅՆԵՐ. — Խորէն Սրբազանին առաջարկութիւնը քուէի դրէք. կընդունինք. թող անգամ մ'ալ կարգացուի:

Խորէն Սրբազանի առաջարկութիւնը նորէն կարգացուեցաւ:

[Պրնակք]

ՇԱՀՊԱՋ Կ. ԷՅ. — Առաջարկութեանց կարգին նկատմամբ խօսք կուղեմ:

Առաջինը Պէկեան Եփէնտիինն է. պէտք է որ նախ այն քուէի դրուի, և եթէ մերժուի, կարգն խմբին է. անկէ ետքը կուգայ Խորէն Սրբազանինը:

Սոյն զիտարկութիւնը շատ մը երեսօխոսաններէ ալ կրկնուեցաւ, և Ստեփանոս Եփէնտին Պէկեան Եփ. ի առաջարկութիւնը նորէն կարգաւոր՝ պատրաստուեցաւ զայն քուէի դնել:

Այս պահուն երեսօխոսաններէն շատերն իրենց նստարաններէն հեռու և ոտրի վրայ կը խօսակցէին:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ Յ. ԷՅ. — Համագումար Ժողովոյ իրաւասութեան վրայ վիճարանութիւն կուղենք. եթէ ոչ՝ չեմ կրնար ընդունիլ:

Տ. ՄԱՏԹԵՈՍ ԵՊՍ. — Համագումար Ժողովն այս Ժողովին իրաւասութեան տակ դնել կուղուի. չըլար, եկեղեցւոյ դէմ է:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Անուանակոչմամբ բըւէի պիտի դնեմ. որովհետև պիտի շիթուի քուէարկութիւնը, քանի որ երեսօխոսանաց շտաբերն իրենց նստարաններէն հեռացած և ոտրի վրայ կը գտնուին:

Սոյն միջոցին Ստեփանոս Եփ. Ս. Պատրիարք Հօր քուէն երկու համար աթոռը թողուց Գ. Ստեփանոս Երեսօխոսան Եփէնտիին:

Ունիղիր Ժողովարարին մէջ ծագած ալմախն՝ որ պահ մը խանգարեց Ժողովին հանգարտութիւնը, Ստեփանոս Եփէնտի ազգաբարկութեամբ հաղիւ կրցաւ վերջանալ:

Լուսելով նաև որ երեսօխոսաններուն մէկ մտքը Ս. Պատրիարք Հօր քով ելեր են համաձայնելու համար, Գիւսանէն մտքը զրկուեցաւ որ գան:

Իսկ մնացող երեսօխոսաններէն քուէարկութիւն ուղղները շտաբարով և Ստեփանոս Ե.

Ֆիլնտին ներկայից թիւը համընդ է աւել տեսնել լով որ 40 ներկայ կային, Պէկեան Լ.Ֆ. ի առաջարկութիւնը վերատին կարգաց և բուէի գրու :

36 ձեռք համընդու ընդունող :

Ս.յն ինչ հակախորձ քուէարկութեան պիտի ձեռնարկուէր, վեր ելնող երեսօտիանք Ս. Նախագահ Հօր հետ ի միասին վերադառնալով, եղած քուէարկութեան զէմ բողբեցին և ան ընդունելի դատեցին :

Ս.յս պահուն աղմուկը շատցաւ, և Պիւսնըն ի զուր ջանաց համողել նոր եկողները :

Միւս կողմէ հակախորձ քուէարկութիւն ուղղներն իրենց պահանջուքը կը շարունակէին :

Հուսկ ուրեմն Ս. Նախագահն աղմուկը հանդարտեցնելով խօսք առաւ :

Ս. ՆԱԽԱԳԱՀ. — Տեսնեմ, ի՞նչ է քուէարկուելիքը. (այս միջոցին Գիւսանը կարողաց Պէկեան Լ.Ֆ. ի կէս քուէարկեալ առաջարկութիւնը) Միւսներուն ըսածն ալ գրեթէ նոյն է. անոնք ձեռնկաւ ժողովոց բառերը կը դարձած են՝ փոխանակ խօսան և Համագումար ժողովոց ըսելու :

Որովհետեւ խնդրոյն մէջ կէտ կայ՝ որ Արծնական ժողովին, կէտ կայ՝ որ Համագումար ժողովին և կէտ ալ կայ՝ որ Քաղ. ժողովին պիտի հարցուի : Ատոր մէջ եթէ պահաս բան մը կայ, այն է որ զինուորութեան սկզբունքն՝ որ արդէն քանի մը խտրի առաջ ընդունուած է՝ ոյս ժողովէն, այսօր ալ կը նուիրագործուի ու կը հաստատուի նորէն այս ժողովին մէջ, եկեղեցական և ազգային պահանջմանց սահմանին մէջ. ասի չէ յիշուած :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ս. Հօր յայտարարութիւնները ընցիր. հիմա առաջին քուէարկութեան հակախորձը պիտի կատարենք : Ո՞վ կայ հակառակ քուէ տուողներ, ձեռ բերնին վերցնեն :

Ոչ որ ձեռք չվերցուց. հետևապէս Պէկեան Լ.Ֆ. ի առաջարկութիւնը Ս. Նախագահ Հօր յայտարարութեամբն հանդերձ միաձայնութեամբ ընդունին ժողովէն :

Ս. տեանը գոցուեցաւ ժամը 11 ին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Հ. Ս. Արաճաճեան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Յ. Նորեան

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

- 1. Խորէն Եպիսկ. Մխիթարեան Ա. ԱՏԵՆԱՊԵՏ
- 2. Յակոբ Վարդ. Փափաղեան Ա. ԱՏԵՆԱՊԵՏ
- 3. Աթանաս քհնյ. Գալֆայեան
- 4. Արիստակէս » Գալֆայեան
- 5. Գարրիէլ Ա.գ. Ք. Զիչէրճեան
- 6. Գէորգ » » Այծբունի Բ. ԱՏԵՆԱՊԵՏ
- 7. Գրիգոր » » Սլիթեան
- 8. Զարարիս Քհն. Իգնատիսեան
- 9. Իգնատիս Ա.գ. Ք. Մանուկեան
- 10. Խաչատուր Քհն. Տ. Գարրիէլեան Բ. ԱՏԵՆԱՊԵՏ
- 11. Մեսրոպ » Ե. Ե. Երէցեան
- 12. Միքայէլ » Գ. Վարժապետեան
- 13. Յովհաննէս Ա.գ. Ք. Մկրեան
- 14. Պետրոս Քհն. Փափաղեան

ԲԱԶՄԱԲԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

- 1. Ա. Ետիս Լ.Ֆ. Քօլոլեան Ա. ԱՏԵՆԱՊԵՏ
- 2. Լլիս » Զոյեան Բ. »
- 3. Մատթէոս » Ամբաստանեան Ա. ԱՏԵՆԱՊԵՏ
- 4. Գէորգ » Քըլլճճեան Բ. »
- 5. Ս. Բէլ » Ախալցեան
- 6. Գէորգ » Փանոսեան
- 7. Ենովք » Տէմիրճիպաշեան
- 8. Մարտիրոս » Միւհէնտիսեան
- 9. Յակոբ » Զօրանեան
- 10. Յարութիւն » Զընտըրեան
- 11. Յարութիւն » Թիւրապեան
- 12. Նիկողոս » Աշնանեան
- 13. Ռուբէն » Գրիգորեան
- 14. Ստեփան » Պէյլիճեան

ԳԻՆ 2 ՂՐՈՒՇ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿԻՆ

Ս.ՂԳՍՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԾԱԽՈՒՑ ՅԱՏԿԱՅԵՍՆ

Կը ծախուի ի Դիւանատան Պատրիարքարանի, և Ղալաթիոյ Ս
Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ բանկայը և Հայ գրախոհաւոց քով: